

senek, mint a sorállományba besorozottak. Csak azokat nem hívták be, akik a hatályos törvények értelmében mentességet élveztek.⁴²

A zsidó tiszteket megfosztották rangjuktól,⁴³ és ettől kezdve gyakorlatilag mindenkinek, akit a szolgálatra alkalmasnak minősítettek, kiegészítő szolgálatot, azaz munkaszolgálatot kellett teljesítenie.⁴⁴ A tiszti „emléklapokat” vissza kellett adniuk, és az új okmány, amelyet helyette kaptak, már nem tüntette föl korábbi rangjukat. Ezekre az igazolványokra, csakúgy, mint a katonai nyilvántartó könyvbe, az illetők neve mellé német mintára nyomtatott Zs betűt bélyegeztek, annak jelzésére, hogy az illető zsidó. Mint érdekességet említjük meg azonban, hogy a zsidókkal szemben fogantatott törvényes és adminisztratív intézkedések ellenére 1942 májusában még mindig 129 zsidó tiszttel teljesített tényleges katonai szolgálatot. A hatályos törvények értelmében zsidónak minősültek, és zömmel a hadosztály-parancsnokságokon szolgáltak.⁴⁵

A munkaszolgálat a háború idején

Amikor ezt az utasítást kibocsátották, Magyarország már két hónapja háborúban állt a Szovjetunióval. Az ellenségeskedések első néhány hónapja során a tábori munkaszolgálatos-századok jó része olyan utakat és hidakat épített, amelyek az anyaország és Ukrajna magyarok által megszállt területei között biztosították az összeköttetést. Leginkább a Kárpátokat átszelő hágókban dolgoztak.

A háború idején a zsidó munkaszolgálatosok helyzete folyamatosan romlott. A tisztek és tisztések, valamint a tábori munkaszolgálatos-századok mellé rendelt őrszemélyzet tagjai között sok volt az antiszemita, aki kegyetlenül bánt beosztottjaival, de ettől függetlenül is általában romlott a bánásmód a zsidó munkaszolgálatosokkal szemben. Elvették tőlük a katonaruhát, kötelezővé tették a sárga vagy fehér karszalag viselését, és ezzel kiszolgáltatták őket a legkülönbözőbb „kitolásoknak”.

Egyenruha és ruházat. Engedélyezték, hogy a zsidó munkaszolgálatosok katonai egyenruhában járjanak, csak rangjelzést és sapkarózsát nem viselhettek. A munkaszolgálat első évében gyakorlatilag csaknem valamennyi munkaszolgálatos katonaruhát hordott, még azok is, akiket a háború kitörése után, 1941 júniusától kezdve vezényeltek Ukrajnába. Ekkor is, sőt végig a háború alatt, ugyanolyan szabvány katonai okmányokkal és személyi igazolványokkal voltak ellátva, akár a rendes sorkatonák, nekik is volt zsoldkönyvük, és nyakukban is lógott az ún. dögécudula (lásd a 10.5. és 10.6. képet). A tiszteletadás jelei a munkaszolgálatosoknál ugyanazok voltak, mint a fegyveres szolgálatot teljesítő alakulatoknál, a